

התכנית לתואר שני במדיניות ותיאוריה של האמנויות M.A

ראש התכנית: ד"ר שאול סתר

רכז אקדמי: ד"ר אריאל הנדל

ראש תחום האוצרות: גב' אילנית קונופני

רכזת התכנית: גב' קרן כהן

טלפון: 02-5631584

דוא"ל: m.a.prg@bezalel.ac.il

בעת הזו נדמה כי הולך וגדל הפער בין המציאות לבין ייצוגיה. אין זה רק הפער בין המציאות כפי שהיא לבין תפיסתנו אותה אלא גם פער בין המציאות לדימויים הסובבים אותנו. דימויים אלה משמשים, בעת ובעונה אחת, תווך שמבעד לו אנו יודעים את העולם ומסך המונע מאיתנו גישה לעולם בממשות. האמנות והתרבות מתמקמות במרחב זה שבין התווך למסך, החלון לוילון, המראה למערה. כדי להבין כיצד פועלות האמנות והתרבות מתוך הדימויים ונגדם, איזו תמונת עולם הן מציגות בפנינו ואיזה עולם הן מסתירות מאיתנו או מבקשות לחשוף לעינינו, יש צורך בניתוח השוואתי, דיון תיאורטי, מחקר והכשרה בתחומי מחשבת האמנות העכשווית וביקורת התרבות. רכיביו של תחום הדעת של התכנית לתואר שני במדיניות ותיאוריה הם פילוסופיה של האמנות ואסתטיקה, אוצרות, מוזיאולוגיה ומדיניות תרבות, תיאוריה ביקורתית, היסטוריה וסוציולוגיה של האמנות והעיצוב — תחום הדעת שבו ניתן ליצירה האמנותית ולמעשה התרבותי פשר ובו נבחנים הדימויים והייצוגים המרכיבים את העולם המקומי והגלובלי.

התיאוריה של האמנויות היא מכלול המחשבה והכתיבה שנוצר בסמוך ליצירה בדימוי ובחומר: החל באמנויות ואמנים שהמשיגו בלשונם את מעשיהם, דרך הכתיבה הביקורתית והמסאית על אודות האמנויות השונות, עבור בפעולה האוצרותית והמחקר האקדמי וכלה בנתיביו הרבים של השיח הציבורי שחג סביב למעשה היוצר. זאת מתוך ההכרה כי אין אמנות ללא שיח אמנות; ואין תרבות ללא ביקורת תרבות.

התכנית לתואר שני במדיניות ותיאוריה של האמנויות היא תכנית עיונית ומחקרית שמשלבת לימודי אוצרות וביקורת. היא מתקיימת באקדמיה לאמנות ועיצוב כתכנית שקרובה לעשייה האמנותית העכשווית, לאתר הלימוד שלה ולסדנה שבה היא מתהווה. זוהי תכנית יחידה מסוגה שעוסקת בקשר שבין התיאוריה של האמנות לפרקסיס האמנותי על אגפיו השונים — היצירתי, האוצרותי והביקורתי. התכנית מכשירה חוקרים וחוקרות בתחומי האמנות העכשווית והתרבות החזותית ואנשי ונשות מקצוע בתחומי האוצרות,

המוזיאולוגיה והכתיבה על אמנות. לתכנית פן מעשי – פרקטיקה אוצרותית וכתיבה ביקורתית ומסאית על אמנות; ופן עיוני – לימודי תיאוריה ביקורתית, פילוסופיה וסוציולוגיה של האמנות ואמנות העכשווית. התכנית יוצרת סביבה אקדמית עדכנית ומרחב יצירתי שוקק של מחקר ופעולה בשדה האמנות העכשווית בישראל ומחוצה לה.

מרכיבי התכנית

בשנה הראשונה הלימודים בתכנית נערכים בימי רביעי וחמישי. יום רביעי מוקדש ללמידה עיונית אקדמית, דרך שני מבואות ייחודיים לתואר השני ושורה של סמינרים שמעמיקים בחקר התרבות והאמנות ומתקיימים בקבוצות למידה קטנות. יום חמישי מוקדש לסדנאות בנושאי האוצרות והכתיבה שמשלבות תיאוריה ופרקטיקה, סדנאות שחברות לידע המקצועי האצור במחלקות השונות בבצלאל וכוללות גם יציאה מן הקמפוס לאתרי לימוד נוספים. שנת הלימודים השנייה בתכנית היא שנה פרויקטאלית, לאורכה עורך. כת כל סטודנט. ית שני פרויקטים: פרויקט קבוצתי באוצרות או בכתיבה ופרויקט אישי מחקרי - תזת מ.א. או פרויקט שאיננו תזה.

מגוון הקורסים הרחב וצורות הלימוד השונות מאפשרים לסטודנטים של התכנית לפתח את כיוון המחקר וההתמחות שמעניין אותם. קבוצות לימוד קטנות והנחיה אישית מובילות ליצירת קשרים פרטניים בין סטודנטיות וסטודנטים ומרצות ומרצים. לתכנית שני מסלולים: מסלול מחקרי, שבו כותבים תזת אם איי; ומסלול לא מחקרי, שבו לא כותבים תזה. העבודה על התזה – משלב הרעיון, דרך גיבוש הצעת המחקר, מציאת מנחה ועבודה על הפרקים השונים – נעשית בהדרכה צמודה של מרצות ומרצים בתכנית.

התכנית מיועדת לבוגרות ובוגרי תואר ראשון בבצלאל ובמוסדות אחרים לאמנות ולעיצוב וכן לבוגרות ובוגרי תואר ראשון במדעי הרוח והאמנויות באוניברסיטאות השונות שמעוניינים להעמיק בלימודיהם, לפתח כלים לחשיבה תיאורטית, להתמחות באוצרות וביקורת ולעסוק בסוגיות הבערות של האמנות והתרבות בנות זמננו. הסטודנטים בתכנית מגיעים ממגוון עיסוקים ומעגלים חברתיים: כמה מהם סיימו זה עתה תואר ראשון, ואחרים כבר עובדים ועובדות במוסדות תרבות, אמנות וחינוך.

סגל המרצים והמרצות

ד"ר סתר שאול	ד"ר בן צבי טל
פרופ' פימנטל דרור	ד"ר ברנד רועי
קונופני אילנית	ד"ר הנדל אריאל
ד"ר קיסר חגית	ד"ר הרץ גל
ד"ר קרמניצר יובל	ד"ר כנעני עפרי
ד"ר ראונר עילי	כהן שניידרמן הילה
	ד"ר כהן רונה
	נלסון נירית
	פרופ' סלה אשר

תקופת הלימודים

הלימודים יתקיימו בימי רביעי וחמישי בקמפוס בצלאל ע"ש ג'ק, ג'וזף ומורטון מנדל במרכז העיר ירושלים.

היקף הלימודים

החל משנת הלימודים תשפ"ה מבנה תכנית הלימודים השתנה. השינוי בא לידי ביטוי גם בהיקף הלימודים וזאת בהתאם לשנת התחלת הלימודים בפועל בהתאם לפירוט הבא:

סטודנטים. ות שהחלו לימודיהם עד שנת הלימודים תשפ"ג (כולל):
הדרישות הלימודיות כוללות 48 נ"ז במסלול המחקרי / ו-52 נ"ז במסלול הלא מחקרי.

סטודנטים. ות שהחלו לימודיהם בשנת הלימודים תשפ"ד:
הדרישות הלימודיות כוללות 48 נ"ז במסלול המחקרי ושאינו מחקרי.

סטודנטים. ות שהחלו לימודיהם החל מתשפ"ה

הדרישות הלימודיות כוללות 42 נ"ז במסלול המחקרי ושאינו מחקרי.

דרישות התוכנית למעבר משנה לשנה וקבלת תואר מוסמך
מעבר משנה א' לשנה ב' מותנה בנוכחות הסטודנט/ית בכל הקורסים אשר הוגדרו במערכת לימודיו,
בעמידה בכל החובות, ובקבלת ציון ממוצע של 75 לפחות (עבור המשך לימודים במסלול הלא מחקרי)
או 90 לפחות וציון 90 ומעלה בעבודה סמינריונית (עבור המשך לימודים במסלול המחקרי).

לצורך קבלת תואר M.A, יהא על הסטודנט/ית:

- לצבור את מלוא נקודות הזכות הנדרשות בהתאם למחזור ומסלול הלימודים אליו שייך הסטודנט/ית.
- לעמוד בדרישות פרויקטי הגמר, כמפורט בהמשך.
- להגיש 2 עבודות בהיקף סמינריון ל-2 הסמינרים הנלמדים בתכנית.
- לעמוד בכל הדרישות המנהליות הנדרשות מסטודנט/ית בבצלאל.

פרויקט גמר

על כלל הסטודנטים. ות לבחור פרויקט גמר קבוצתי ופרויקט אישי / תזה.
כל פרויקט מקנה 6 נ"ז והוא חלק אינטגרלי מחובות התכנית.

פרויקט גמר קבוצתי, 6 נ"ז

הנחייה: אילנית קונופני / ד"ר עילי ראונר

פרויקט הגמר מתייחס להיבט מעשי של הלימודים. על כלל הסטודנטים/ות לבחור פרויקט גמר קבוצתי אחד מבין שתי אפשרויות הבאות:

· פרויקט גמר – אוצרות עכשווית

· פרויקט גמר – גיליון

פרויקט גמר אישי / תזה - סמינר מתודולוגי + הנחייה אישית, 6 נ"ז

מנחים: ד"ר אריאל הנדל, ד"ר טל בן צבי, ד"ר יובל קרמניצר וד"ר חגית קיסר

על כלל הסטודנטים. ות לעשות פרויקט גמר אישי: פרויקט שאינו תזה במסלול הלא מחקרי או תזה במסלול מחקרי.

התזה במסלול המחקרי

סטודנטים שהשלימו את הלימודים בשנה א' בציון ממוצע של 90 לפחות בכל קורסי החובה וציון 90 בעבודה סמינריונית רשאים להירשם למסלול מחקרי בשנה ב'. הנחיית התזה תיעשה במסגרת קורס פרויקט הגמר האישי. במידת הצורך תינתן גם הנחייה חיצונית. היקף עבודת התזה יהיה עד 80 עמודים (22,000 סימני דפוס).

שינויים בידיעון בצלאל

התכנית והאקדמיה רשאיות לערוך שינויים ותיקונים בתכנים המופיעים בידיעון זה, להוסיף עליהם, לגרוע מהם או לבטלם בכל עת במהלך שנת הלימודים. הודעה על כל שינוי שכזה תפורסם במודעות

בלוחות התכנית או בדרך ראויה אחרת. השינויים מחייבים את כלל הסטודנטים/ות גם אם נקבעו או נכנסו לתוקף לאחר שהחלו את לימודיהם.

מבנה התוכנית

מבנה תכנית הלימודים לסטודנטים.ות שמתחילים לימודיהם.ן בתשפ"ז 2026-2027

שנה א'

2 קורסי מבוא שנתיים	4 ש"ש =	8 נ"ז
2 סמינר בחירה	4 ש"ש =	8 נ"ז
3 סדנאות	5 ש"ש =	10 נ"ז
2 קורסי בחירה / סדנה נוספת	2 ש"ש =	4 נ"ז

סה"כ 15 ש"ש = 30 נ"ז

שנה ב'

פרויקט גמר קבוצתי	3 ש"ש =	6 נ"ז
סמינר מתודולוגי פרויקט אישי / תזה	3 ש"ש =	6 נ"ז

סה"כ 6 ש"ש = 12 נ"ז

סה"כ לימודי התכנית במסלול המחקרי/י שאינו מחקרי: 21 ש"ש = 42 נ"ז.

עמידה בדרישות פרויקטי הגמר והתזה מהווה תנאי להשלמת החובות האקדמיים.

מבנה התוכנית

מבנה תכנית הלימודים לסטודנטים.ות שמתחילים לימודיהם.ן בתשפ"ו 2025/2026

שנה א'

2 קורסי מבוא שנתיים	4 ש"ש =	8 נ"ז
2 סמינר בחירה	4 ש"ש =	8 נ"ז
4 סדנאות	7 ש"ש =	14 נ"ז

סה"כ 15 ש"ש = 30 נ"ז

שנה ב'

פרויקט גמר קבוצתי	3 ש"ש =	6 נ"ז
סמינר מתודולוגי פרויקט אישי / תזה	3 ש"ש =	6 נ"ז

סה"כ 6 ש"ש = 12 נ"ז

סה"כ לימודי התכנית במסלול המחקרי/ שאינו מחקרי: 21 ש"ש = 42 נ"ז.

עמידה בדרישות פרויקטי הגמר והתזה מהווה תנאי להשלמת החובות האקדמיים.

פירוט הקורסים - שנה א'

לימודי מבוא

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
מבוא למחשבת האמנות העכשווית א'	ד"ר שאול סתר	2 נ"ז
מבוא לאמנות ואוצרות עכשווית א'	נירית נלסון	2 נ"ז
מבוא למחשבת האמנות העכשווית ב'	ד"ר שאול סתר	2 נ"ז
מבוא לאמנות ואוצרות עכשווית ב'	נירית נלסון	2 נ"ז

סמינרי בחירה

על כל סטודנט /ית בשנה א' ללמוד 2 סמינרי בחירה, אחד בסמסטר א' ואחד בסמסטר ב'

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
קולנוע ופשיזם	פרופ' אשר סלה	4 נ"ז
פרפורמנס: אומנות הגוף בפעולה	ד"ר רונה כהן	4 נ"ז
פנומנולוגיה ואמנות	פרופ' דרור פימנטל	4 נ"ז
מחקר כשיגעון, כתיבה כהתמכרות, מבט כחרדה: קריאה במישל פוקו	ד"ר גל הרץ	4 נ"ז

לימודי פרקטיקה

על כל סטודנט. ית בשנה א' ללמוד 10 נ"ז לימודי פרקטיקה – יש לבחור 2 סדנאות מתוך 3 הסדנאות

העומדות כבחירה*

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
סדנת בחירה- מגננונים מוזיאליים	ד"ר עפרי כנעני	4 נ"ז
סדנת בחירה- סדנה בכתיבה על אמנות	ד"ר שאול סתר	4 נ"ז
סדנת בחירה- מושג + אתר	הילה כהן שניידרמן	4 נ"ז
סדנת חובה – סדנת מחקר	ד"ר טל בן צבי	2 נ"ז

קורסי בחירה

*על כל סטודנט. ית בשנה א' ללמוד 4 נ"ז לימודי בחירה: 2 קורסי בחירה או סדנת בחירה נוספת

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
אמנות בקונטקסט (בימי שישי)	נרית נלסון	2 נ"ז
קורס קיץ מרוכז – דוקומנטה 16	ד"ר שאול סתר	2 נ"ז
סה"כ		30 נ"ז

פירוט הקורסים – שנה ב

פרויקט גמר

על כל סטודנט. ית לבחור פרויקט קבוצתי 1 + פרויקט אישי/ תזה

שם הקורס	שם המרצה	נקודות זכות
פרויקט קבוצתי – אוצרות עכשווית	אילנית קונופני	6 נ"ז
פרויקט קבוצתי- "גיליון"	ד"ר עילי ראונר	6 נ"ז
פרויקט אישי / תזה – סמינר מתודולוגי והנחייה אישית	ד"ר אריאל הנדל ד"ר טל בן צבי ד"ר יובל קרמניצר ד"ר חגית קיסר	6 נ"ז
	סה"כ	20 נ"ז

שימו לב:

- סטודנטים. ות בפיצול לימודים שהתחילו את הלימודים בתשפ"ו בימי רביעי, ישרו בתשפ"ז את ימי חמישי של שנה א'.
 - פרויקטי הגמר ייעשו בשנה האחרונה של למידת הקורסים בתכנית.
- * כל בקשה לתכנית אחרת תוגש ע"י הסטודנט. ית דרך רכזת התכנית לבדיקה ואישור של ועדת הוראה.

רשימת הקורסים

לימודי מבוא

מבוא למחשבת האמנות העכשווית א + ב

ד"ר שאול סתר

4 ש"ס, 4 נ"ז

קורס המבוא התיאורטי של התכנית יפגיש בין חטיבות נבחרות בתיאוריה הביקורתית לבין סוגיות מרכזיות באמנות העכשווית. בבסיסו תוצב שאלת היחסים בין התיאוריה לפרקסיס - כשאלה של המחשבה החברתית הביקורתית, ממרקס ואילך, שעוסקת בקשר בין המשגה תיאורטית לבין פעולה פוליטית וטרנספורמציה חברתית; וכן שאלה של האמנות העכשווית שבה העשייה האמנותית מעוצבת מתוך אופני המחשבה והביקורת המתקיימים בה. במהלך הקורס נדון במורשת המודרניזם והאוונגרד, בחברת הראווה ובתרבות ההמונים; בדימויים דלים, אכזריים ורשתיים; בקטגוריה של העכשווי; במדיום ובמצב הפוסטמודרניזם; בגלובליזציה של עולם האמנות, בפוסטקולוניאליזם, בדרום הגלובלי ובילידיות; וכן בתיאוריה של אמנות מקומית, ישראלית ופלסטינית - שחגה סביב שאלות של ריבונות, גלות, עקירה ופליטות.

מבוא לאמנות ואוצרות עכשווית א + ב

נירית נלסון

4 ש"ס, 4 נ"ז

הקורס מבקש לבחון את מהלכי העשורים האחרונים באמנות באמצעות התבוננות בשלוש זירות השלובות זו בזו: המעשה האמנותי, הפרקטיקה האוצרותית והשאלות התיאורטיות שעומדות בבסיסם. אמנות עכשווית אינה עוקבת אחר מהלך היסטורי קווי. התיאורטיקנית סוואטלנה בויס, למשל, קוראת לנו לחשוב על אמנות עכשווית שלא מבעד למסלולו של החייל במשחק השחמט אלא דווקא לזה של הסוס שמתקדם ישר ואז נע הצידה. התקדמות בזיג זג מפנה את תשומת הלב לא רק לדרך הראשית אלא גם לתעלות שבצידיה. האוצרות עוקבת אחר מסלוליה של האמנות העכשווית ומכאן שהאוצרים והאוצרות נדרשו לחשוב על הפרקטיקה מחדש וגם להקנות לה תצורות שונות. האוצרות שנולדה מ"דאגה" לחפצים – מהפועל הלטיני curare – הרחיבה את "עשיית התערוכות" למקצוע החובק תיאוריה ופרקטיקה. בתקופתנו היא נעה בין חללים מוזיאליים למרחבים ציבוריים ועוברת מהתבוננות מהצד אל חוויה אקטיבית והשתתפותית.

במבוא לאמנות ולאוצרות עכשווית נדון בכל אלה דרך סוגיות של זהות, מגדר, תפיסות של גוף וגוף בחלל – בפרפורמנס, באמנות השתתפותית ובאמנות פמיניסטית עכשווית. נעסוק בשחורות, בדרום הגלובלי, בשינוי במעמד האובייקט ויחסנו לסביבה הטבעית, הפנימית והווירטואלית. המעקב אחר מושגים אלה בשיח האמנותי והאוצרותי יאפשר מבט פנורמי על שדה האמנות שבו אנו פועלים

סמינרים

פרפורמנס: אמנות הגוף בפעולה

ד"ר רונה כהן

4 ש"ס, 4 נ"ז

בשנים האחרונות אנו עדים לכניסת אמנות המחול והפרפורמנס למיינסטרים של שדה האמנות ולהפיכתם לחלק אינטגרלי מהקורפוס של האמנות החזותית. פרפורמנס נמצא בכל מקום: על הבמה, במוזיאון, ברחוב, בהפגנה, ואולי בעצם המחשבה הכוריאוגרפית נוכחת בכל מקום שישנם בני אדם הפועלים זה לצד זה. בסמינר זה נבקש לחשוב מהו פרפורמנס וכיצד הוא לוכד משהו מן הרגע ההיסטורי הנוכחי שבו הפעולה האמנותית כמו מבקשת לייצר קהילה, לפרוץ את הפרדיגמה של הצופה הבודד הניצב מול אובייקט האמנות, ולחשוב על אמנות כהתנסות במובן של אירוע ולא של ייצוג, כחוויה טרנספורמטיבית שמבקשת להשפיע דרך פעולה בגוף. נתבונן בפרפורמנס כאמנות של הגוף החי המבקשת לפרק קידודים גופניים קיימים ולפתוח אפשרויות חדשות דרך גילוי של ידע בגוף. בסמינר נתוודע למאמץ התיאורטי לייצר מסגרת מחשבה שניתן יהיה לדבר, לחשוב ולהמשיג את התופעה רבת הפנים הזו שיש לה היבטים אסתטיים, פילוסופיים, אוצרותיים, תרבותיים ופוליטיים. בין השאלות שנעסוק בהן: מהו פרפורמנס, מהי אמנות של הגוף החי, מהי אמנות כפעולה חיה הווית ובלתי ניתנת לשיעתוק, מה בין אמנות לריטואל, מהי כוריאוגרפיה כפרקטיקה מורחבת, איזה ידע אצור בגוף, מה בין פרפורמנס לקהילה, למחאה ולפעולה פוליטית מה בין אוצרות לפרפורמנס ומדוע בשנים האחרונות בוחרים אמני פרפורמנס רבים להציג במוזיאונים ועוד. נקרא טקסטים של לפקי, אגמבן, ננסי, בישופ, שכנר, רנסייר, טיילור, פישר-ליכטה, אוסטין, באטלר ועוד.

קולנוע ופשיזם

פרופ' אשר סלה

4 ש"ס, 4 נ"ז

הסמינר עוסק ביחסים בין אידיאולוגיה וקולנוע, על סמך בחינה ביקורתית של המקרה האיטלקי. במהלך הסמסטר נדון בסרטים עלילתיים ודוקומנטריים שהופקו בעידן הפשיסטי (1922-1945). נתמקד גם ביצירה הקולנועית באיטליה ובעולם המתארת את המשטר הפשיסטי ומתמודדת עם מורשתו לאחר מלחמת העולם השנייה, מהזרם נאו-ראליסטי ועד הקולנוע העכשווי. כיצד משטרים פשיסטים משתמשים בקולנוע ככלי של פרופגנדה? מה ההבדל בין אמנות מגויסת לבין אמנות מתגייסת? איך ההיסטוריה משתקפת בקולנוע ומה השימוש שנעשה בה? אלה חלק מהשאלות שיעמדו לדיון בליווי הקרנת סרטים וניתוחם.

פנומנולוגיה ואמנות

פרופ' דרור פימנטל

4 ש"ס, 4 נ"ז

הפנומנולוגיה מהווה את אחד מזרמי המחשבה העיקריים בהגות העכשווית. ככזו, היא ניחנת בכוח הסברי רב, ובכלל זה גם בנוגע לאמנות. תחילה נתוודע למושגי המפתח של השיח הפנומנולוגי, כמו צמצום, הינתנות, מתן, תופעה, עולם החיים, חוויה והוויה, ואחר כך למונחים הקשורים לדיון הפנומנולוגי באמנות. השאלה העיקרית שאותה נברר היא האם האמנות היא בבחינת ייצוג גרידא, או שמא יש לראות בה הופעה של הדבר עצמו. בהקשר זה נתחקה אחר האופנים השונים שבהן נחשבת האמנות דרך הפריזמה הפנומנולוגית בהגותם של הוסרל, אינגרדן, היידגר, דרידה, שפירו, ארנדט, מרלו-פונטי ומריון. לאור זאת נבחן עבודות אמנות משל מונה, סזאן, פיקאסו, מירו, קליי, רותקו והוקני, וכן עבודות אמנות ישראליות משל סיגלית לנדאו, דגנית ברסט, דליה אמוץ, מיכה אולמן, גבי קלזמר, יעקב דורצ'ין, נחום טבת ודוד גינתון.

מחקר כשיגעון, כתיבה כהתמכרות, מבט כחרדה: קריאה במישל פוקו

ד"ר גל הרץ

4 ש"ס, 4 נ"ז

השנה אנו מציינים 100 שנה להולדתו של מישל פוקו, אחד ההוגים המשפיעים ביותר על מדעי האדם והתיאוריה הביקורתית בחמישים השנים האחרונות. למרות העיסוק הרב בדמותו ובכתביו, דומה שהרגע הנוכחי, על המשבריות והברוטליות שלו, מזמינים קריאה חוזרת בפוקו ושונה במקצת. בסמינר נתמקד באותם חלקים פחות מוכרים בכתיבתו – זיקתו לפסיכיאטריה האקזיסטנציאלית של לודוויג בינסונגר, עיסוקו במשחקי הלשון של ריימונד רוסל, מקרי מבחן היסטוריים של סטייה כגון פייר ריבייר והרקולין ברבין, ניתוחן של יצירות אמנות של גויה, ולאסקז, מגריט ועוד. בעקבות הקריאות הללו נבקש להציע מבט אחר על פוקו ומפעלו הביקורתי, לא רק כביקורת מנגנוני המשטור והמשמעות של המודרנה, אלא כבחינה של מצבי סובייקט וצורות קיום וחיים מודחקות ולעתים טרנסגרסיביות שאינן נענות לתביעותיהם.

לימודי פרקטיקה

סדנת בחירה: מנגנונים מוזיאליים

ד"ר עפרי כנעני

4 ש"ס, 4 נ"ז

הקורס יתמקד במוזיאונים כאתרים אפיסטמולוגיים המאפשרים התבוננות וחקירה של הנחות היסוד המרחביות, הזמניות והאידיאולוגיות שעליהן מושתת המוזיאון הציבורי. מטרת הקורס כפולה: ראשית, נעיין בטקסטים וביצירות אמנות שיאפשרו לנו לפתח מבט ביקורתי על המנגנונים המוזיאליים הקושרים בין כוח, ידע וזהות. שנית, נתנסה בפרקטיקות מבוססות תנועה, קול ועבודה קולקטיבית, שדרכן נוכל "להפעיל" את המנגנונים המוזיאליים ולדמיין כיצד יוכלו להפוך לכלי כיבול לחשיבה, חוויה ועשייה המזמנות סוגות שונות של ידע והקשרים חברתיים. באמצעות קריאה ודיון לצד עבודה סדנאית נתחקה אחר המקורות ההיסטוריים

והאידיאולוגיים של המוזיאון הציבורי, נכיר מגמות עכשוויות במוזיאולוגיה חדשה, נתוודע למפנים מרכזיים באוצרות המוזיאליים ונבחן את משמעויות העתידיות בעידן של רשתות מידע ובינה מלאכותית.

סדנת בחירה: סדנה בכתיבה על אמנות

ד"ר שאול סתר

4 ש"ס, 4 נ"ז

כתיבה על אמנות חזותית מובנת היום לרוב על-פי הדגם של ביקורת האמנות: כתיבה על מושא אמנותי קיים משכבר, סגור וחתום, שאותו יש לתאר, לנתח ולפרש, למקם בהקשרו החברתי והתרבותי ולהעריך. אולם למעשה קיימות סוגות שונות של כתיבה על החזותי, וכל אחת מהן משרטטת אחרת את אופן ההסמכה של סימן לדימוי, צורה לתוכן ואמנות לעולם. בסדנה זו נעסוק בסוגות השונות של הכתיבה על וסביב אמנות - טקסט קיר, טקסט קטלוגי, ביקורת, מסה עיונית, מסה אישית; וכן כתיבה בתוך המעשה האמנותי עצמו, וכתיבה של אמניות ואמנים לצד מעשה היצירה. נקרא טקסטים שנכתבו בסוגות הללו, נשאל על מאפייני כל אחת מהן, על ההבדלים ביניהן והטעמים לכתיבה בהן ועל הנחות היסוד האפיסטמולוגיות והלשוניות שעומדות בבסיסן. בתוך כך, נעסוק בפולמוס הביקורת, במעמדה של הביקורת הממוסדת בעידן הרשת וביחסים בין ביקורת אמנות, ביקורת החברה והתיאוריה הביקורתית. במהלך הסדנה הסטודנטים יתנסו בכתיבה על אמנות בסוגות שונות.

סדנת בחירה: מושג+אתר

הילה כהן שניידרמן

4 ש"ס, 4 נ"ז

למעשה האוצרותי תמיד יש זמן ותמיד יש מקום. בקורס נתבונן ונחקור שתי נביעות מהן צומחת הפעולה האוצרותית: המושג — הדקדוק הפנימי של האוצרת, נציג לרוח הזמן; והאתר — הקונטקסט שממנו צומחת הפעולה האוצרותית ואליו היא מיועדת. על שתי הנביעות להשתרג יחד באוצרות של תערוכה, על אחת כמה וכמה באוצרות שמובילה מוסד אמנותי. שם הקורס שואב השראה מהתערוכה המכוננת "מושג+אינפורמציה" שאצר יונה פישר במוזיאון ישראל בשנת 1971, תערוכה שבישרה את כניסת האמנות המושגית אל השדה המקומי. הקורס יצביע על הצורך לנטוע את המחשבה המושגית בתוך תנאים קונקרטיים שמעניקים הקשר ממשי לפעולה האוצרותית.

סדנת חובה: סדנת מחקר

ד"ר טל בן צבי

2 ש"ס, 2 נ"ז

מטרת הסדנה היא הבנה של עקרונות המחקר האקדמי בתחומי התרבות החזותית בכלל והאמנות העכשווית בפרט. במהלכה תיערך היכרות עם תחומי הדעת השונים של התכנית, הבנה עקרונית של מהי שאלת מחקר בתחומי התרבות החזותית, חיפוש במאגרי מידע, קריאה וניתוח של חומרים אקדמיים, גישה לחומרי ארכיון, ריאיונות עם אמנים. ות ביקורי סטודיו, כללי הכתיבה האקדמית, הדרכה מעשית לכתובתה של עבודת מחקר.

קורסי בחירה

אמנות בקוונטקסט

נירית נלסון

2 ש"ס, 2 נ"ז

* הקורס יתקיים בסמסטר א' בימי שישי, בתל אביב, אחת לשבועיים

הקורס מציע מבט על שדה האוצרות לגווניו, ודיון על האפשרויות שבפעולה האוצרותית. המפגש עם התערוכות בשטח, בזמן אמת, יאפשר לנו לבחון את כל מרכיבי התערוכה: מבחינה רעיונית - גיבוש הרעיון, ניסוח הקונספט, בחירת שם התערוכה, הטקסט המלווה אותה; ומבחינה טכנית – תפיסת החלל, תנאי ההצבה וכדומה. לשם כך בכל מפגש נבחן מקום ותערוכה אחת. לעיתים ניפגש עם אוצרים/ות ואמנים/ות כדי לקבל מידע ולהכיר גישות שונות ממקור ראשון. במהלך הקורס נוכל לבחון את המכנים המשותפים ואת ההבדלים בין מוזיאונים, גלריות, יוזמות עצמאיות וחללי תצוגה אלטרנטיביים וכן בין תערוכות קבע לתערוכות מתחלפות; תערוכות קבוצתיות ותערוכות יחיד. נדון באופני הגילום של אידיאולוגיה במרחב ובמכלול ההחלטות האוצרותיות הנוגעות להבניית הרעיון האוצרי במדיומים השונים שבהם הוא מתממש. נעסוק בתפקיד המוזיאון במערך הציבורי ובמעמדו של האוצר כסוכן של רעיון.

דוקומנטה 16
ד"ר שאול סתר
2 ש"ס, 2 נ"ז

*** קורס קיץ מרוכז. מועדים מדויקים ימסרו בהמשך**

ארבעה ימים של סיור עומק, חקירה ודיון בדוקומנטה, תערוכה שנערכת אחת לחמש שנים בעיר קאסל שבגרמניה. דוקומנטה 15, שהתקיימה בקיץ 2022, הציגה ניסוי אמנותי מרתק במבנה התערוכה, בצורת חלוקת המשאבים ובאופני התצוגה; היא לוותה בשערוריות וחוללה שבר ששינה את עולם האמנות הבינלאומי. דוקומנטה 16 תצטרך להתמודד עם עולם פוליטי ותרבותי מפוצל ומסוכסך, רווי בחרדה בהווה ואחוז אימה ביחס לעתיד ולמצוא בו נתיבים של יצירה ומחשבה.

פרויקט גמר

פרויקט אוצרות עכשווית
אילנית קונופני
4 ש"ס, 6 נ"ז

בסמסטר הראשון של הקורס נבחן פרקטיקות שונות של אוצרות עכשווית, מתערוכה פיזית ועד פורמטים דיגיטליים, תערוכות במרחב הציבורי ופרויקטים אוצרותיים שאינם תלויי-חלל. ננסח כקבוצה הצעה לתערוכה ונבחן גישות שונות למימושה. בסמסטר השני נתנסה הלכה למעשה בהקמת התערוכה: כתיבה אוצרותית, בחירת יצירות, ביקורי סטודיו וראיונות עם אמניות ואמנים וטיפול קשרי עבודה שוטפים עמם ועם ספקים שונים.

נעסוק בהיבטים לוגיסטיים ומעשיים של אוצרות תערוכה כגון הפקה, ניהול לוחות זמנים, בניית תקציב, גיוס משאבים, יחסי ציבור, פרסום, תכנון הצבה ועיצוב, ותפעול התערוכה.

פרויקט גיליון
ד"ר עלי ראונר
4 ש"ס, 6 נ"ז

בפרויקט גמר זה יכתבו ויערכו הסטודנטיות והסטודנטים גיליון נושא של כתב עת ביקורתי על אמנות, יצירה וחברה. משתתפות הפרויקט ומשתתפיו יבחרו סוגיה שמרתקת אותם ויתמקדו בה. יחד ילמדו את הנושא כפי שהוא בא לידי ביטוי בעבודות הסטודנטים במחלקות היצירה בבצלאל, ידונו בו, ויכתבו עליו במגוון סוגות של כתיבה על אמנות: רשימות ביקורת, רשימות דיוקן, רשימה על תופעה בשדה היצירה בבצלאל ומחוצה לה, מסה או מאמר תיאורטי, ריאיון עם יוצרים, מסה ויזואלית.

במשך השנה תיערך במסגרת פרויקט הגמר עבודה אינטנסיבית ואינטימית על גיליון אחד של "גיליון" – עם ישיבות מערכת, יציאה לשטח, ביקור במחלקות, שיחות עם יוצרות ויוצרים, והרבה כתיבה ועריכה. פרויקט הגמר "גיליון" הוא הזדמנות להתנסות בכתיבה ובעריכה של כתב עת ביקורתי על אמנות ותרבות, ובכלל זה התנסות בהפקה לדפוס ובפרסום, ובשיחה שמתגלגלת בעקבותיו. ה"גיליון" יופיע בדפוס ויהיה מוכן לתערוכות הבוגרות/ים בבצלאל תערוכת הגמר.

פרויקט גמר אישי / תזה (סמינר מתודולוגי + הנחייה אישית) מנחים: ד"ר אריאל הנדל, ד"ר טל בן צבי, ד"ר יובל קרמניצר, ד"ר חגית קיסר

במהלך השנה האחרונה ללימודיהם בתכנית ילמדו הסטודנטים קורס שנתי של פרויקט גמר אישי. הקורס יתקיים בשני מישורים: האחד - שני סמינרים סמסטריאליים, תוכניים ומתודולוגיים, שיונחו כל סמסטר על-ידי זוג מרצים. במקביל, הסטודנטים. ות יתחלקו בין מרצי הקורס להנחיה לפרויקט גמר אישי שאותו יפתחו במהלך השנה. הפרויקט יכול לקחת צורות שונות: תזת אם איי מחקרית, מחקר אוצרותי שסופו בתערוכה וקטלוג, או מחקר שאיננו תזה. העבודה על פרויקט הגמר האישי תהיה מתודולוגית ותוכנית, ותיעשה הן בקורס עצמו הן מחוצה לו, בהנחייה האישית. בסוף סמסטר א' תיערך הגשת אמצע של הפרויקטים, ובסוף השנה - יום הגשות. ולאחר מכן, במסגרת תערוכת הבוגרים. ות של בצלאל, יתקיים ערב הצגת תזות ופרויקטים אישיים.

סמסטר א'

מה שנשאר: זיכרון, מקום, חומר ד"ר טל בן צבי, ד"ר אריאל הנדל

קורס זה יתקיים כסמינר תיאורטי ופרקטי, המתמקד בסוגיות הנוגעות לאוצרות עכשווית, אמנות והקשר שבין זיכרון קולקטיבי, דימויים ושאריות חומריות. הסמינר יעסוק במה שנותר ובמה שנחרב. הלמידה המשותפת תיעשה לאורך שני צירים של מחשבה ומחקר. הציר הראשון ישאל על מושג הזיכרון הקולקטיבי כמפתח לשאלת מקומו של הדימוי בעת הנוכחית, ואילו הציר השני יתמקד בממדים החומריים של ההריסות ושל השאריות.

סמסטר ב'

איפה אתם חיים? חיים ביקורתיים ברשת

ד"ר חגית קיסר, ד"ר יובל קרמניצר

בסמינר זה נבקש לשאול על הרשת כמושא חברתי ותרבותי, ומצד שני, על עיצובן של החברה והתרבות כרשת. נשאל כיצד מודלים פוליטיים שהתפתחו ברשת משועתקים ומקבלים ביטויים פוליטיים חדשים במרחבים אנלוגיים (לדוגמה, תנועת ההאקרים והתוכנה החופשית). ומנגד, כיצד מושגי יסוד השייכים לעולם הפוליטי "הישן", הלאומי והמקורקע – כגון אזרחות, התביעה הנלווית לה לחירות ושוויון, והחובות המשתמעות ממנה, כמו גם טכניקות של זיכרון, ארכוב ושימור – משתנים ודורשים חשיבה מחודשת לאור הטראנספורמציה הרשתית.